

Superbror

Tioårige Anton drömmer om att ha en alldeles 'vanlig' storebror. Inte en som hans egen, Buller, som är autistisk och spenderar kvällarna på taket stirrandes mot stjärnorna. En dag sker så undret och pojkarna får chansen att använda en Super Trip Remote som skickas genom rymden från en annan galax. Plötsligt får Anton den superbror han saknat och lite till. Men som vi alla vet, med stora krafter följer också ett stort ansvar. "Superbror" är en film om brödraskap, längtan efter ett mirakel och om att finna kraften inom sig själv.

Rekommenderad från åk 4

EN FILMHANDLEDNING AV
LOUISE LAGERSTRÖM

Handling

Flygplanen nästan snuddar vid taken på de slitna radhusen i Amager nära Kastrups flygplats. I ett av dem bor tioårige Anton med sin mamma och storebror Buller. En ganska vanlig familj bortsett från den hippiemålade flaggstängan på tomten, och det faktum att Buller har autism. Något som starkt präglar deras liv och innebär att det är Anton som har fått axla storebrorsrollen.

Både Anton och hans mamma när någon slags dröm om att Buller ska tillfriskna. Medan mamman sätter sitt hopp till alternativmedicin drömmer Anton om att Buller en dag ska bli den storebror som kan skydda honom från Max och gänget som mobbar honom i skolan. Önskan är så stark att han till och med hittar på att hans storebror minsann går på stuntskola i USA och kommer att spöa upp dem när han kommer hem på semester. Detta plågsamt medveten om att Buller inte ens klarar av det vanliga sociala samspelet utan går i en specialklass där han får uttrycka sig mest genom att rita och måla sina känslor.

Många av hans teckningar har motiv från rymden. En värld som fascinerar honom. Så fort han får tillfälle smiter han upp på hustaket och blickar upp mot himlen, som om han väntade på någon eller något. I flödet av teckningar som han ger till Anton i present finns en större bild av en komet som landar på jorden. Anton tolkar bilden och inser att den föreställer ett nedslag på ett fält i närheten där han tidigare haft skolutflykt.

Anton går dit, och i en rykande hög finner han ett stenliknande föremål som han tar hem och visar Buller. När de slår på bumlingen uppenbarar sig en man i ett hologram som berättar att han är en leksakstillverkare från en annan planet som vill ge dem chansen att använda hans fantastiska Super Trip Control, STC, en pistolliknande

konsol eller fjärrkontroll som ger användaren oanade krafter.

Anton riktar laserstrålen mot Buller som genast får en självlysande tumme. Inte förrän nästa dag vågar de använda den fullt ut och då blir hela Buller som förvandlad. Från att ha varit den blyge, otrygge och långsamme Buller, uppträder han plötsligt självsäkert, kaxigt och målmedvetet. En cool storebror helt enkelt, utan minsta spår av neurologiska störningar.

Förändringen tar familjen med storm. Buller avverkar alla Antons läxor på några sekunder, han flyttar resolut den bespottade flaggstången till grannens tomt och uppmuntrar Anton att vara mer tillmötesgående mot Agnes, en flicka i Antons klass som är galet kär i honom. Mamma börjar tro att det är det magiska teet från hälsokostaffären som verkligen fungerar. Anton ser sin chans att hämnas sina mobbare och inte minst Buller själv njuter av sin nya roll som herre i huset. Det har nämligen inte funnits någon man där på länge. Och mamma som söker en partner via kontaktannonser och blinddejter har svårt att hitta en vettig kandidat.

Den nye Buller lovar att hämnas på Max och hans kompisar och Anton stämmer träff på fotbollsältet. Men Buller tröttnar när gänget dröjer och går hem, och Anton får själv hantera sina motståndare, ännu en gång. Det slutar i total förnedring när de dumpar Anton i en lergrop. När han kommer hem är Buller på sitt rum och lyssnar på musik. Föga besvärad över att ha lämnat brorsan i sticket.

Upprörd över Bullers svek sparkar Anton till kontrollen som hamnar i akvariet och därmed förlorar sin kraft. Buller blir sig själv igen och står förskräckt skakande i sitt rum medan han inte vet vad han skall göra åt den dånande musiken. Anton håller om och lugnar honom. När han efter en tid ändå lyckas få liv i STC:n visar det sig att kraften är tidsbegränsad till 36 timmar men med ökad intensitet så att Buller nu också kan flyga. Han gör några imponerande loopingar inför Anton och hinner också med att skrämma Max.

Brödernas mamma införskaffar kostymer till den maskerad som Agnes bjuder in till. En supermandräkt till Buller och en hundkostym till Anton. När 11 timmar återstår tycker Buller att det är dags att Anton får smaka lite av den magiska kraften och riktar konsolen mot honom. De beger sig bägge till Agnes partaj som visar sig vara en exklusiv tillställning endast för de två. Anton vinner första pris, en dans med Agnes, och ger henne en ordentlig svängom medan Buller sköter ljus och musik. När de kommer hem räddar de sin mamma från en enträgen beundrare som inte vill gå hem och tar henne med på en fantastisk flygtur ända till Paris och Eiffeltornet.

När pojkarna inser att det bara är en kvart kvar innan STC:n upphör att fungera bestämmer de sig för att möta Max i en sista uppgörelse. Men Buller som vill se var jorden tar slut sinkar dem, och medan de fortfarande befinner sig ovan molnen rinner magin ur dem. En fallskärm av genomskinliga fjärilar brer dock ut sig och de landar oskadda.

Nu är det dock två vanliga killar utan superkrafter som ska slåss mot skolans tuffaste gäng. Anton intar genast position att försvara Buller. Men Buller ger sig också in i kampen. Max och gänget tröttnar snabbt på det svaga motståndet och lämnar Anton och Buller slagna, men

ändå märkligt lyckliga kvar i gräset. På kvällen gömmer syskonen STC:n i ett hål i väggen i Bullers sovrum tillsammans med en bit av stenen. Precis innan de somnar rycker de till av ett blixtrande ljus inifrån väggen! Är magin kanske inte helt bruten ändå?

Bror min

I centrum för filmen står brödraparet Anton och Buller. Anton är yngst men har på grund av Bullers autism helt fått axla rollen som storebror. Något som skapar sorg och konflikter och tär på den lilla familjen. Anton är den som har fått ta ansvar i stort och smått. Han följer Buller till skolan, tröstar honom när han är ledsen och stöttar honom när han är svag. Det är han som förhör läxor istället för tvärtom. I gengäld gör Buller sitt yttersta för att göra sin bror glad. Framst genom att rita teckningar. Men när det verkligen gäller, när han ligger på marken med ett gäng mobbare över sig, då står Buller vid sidan av och tittar räddhågat på. Helt enkelt för att han inte kan annat.

Anton börjar bli trött på att hämta ner Buller från taket, att familjen alltid måste äta sådant som kan främja Bullers hälsa och att alla förlitar sig på honom som den förståndige. Han besväras av Bullers ofullkomlighet och hans enträgna försök att göra honom glad. Många av de teckningar han får kastar han till och med i soporna. För honom har tillvaron alltid kretsat kring Bullers bästa medan hans ensamstående mamma inte har måttat med att också se Anton och hans behov.

"Jag önskar verkligen att jag hade en vanlig bror."

Antons längtan efter en 'vanlig' bror gör sig påmind när allt är jobbigt. När han tvingas gå med på läkarbesök och doktorn tror att det är han som är sjuk. Eller han ser två pojkar som busar på gatan. Kanske en lillebror och hans äldre bror i en sån där relation som den mellan bröder borde vara. Istället tvingas Anton anpassa sig och sitt språk för att Buller inte ska missförstå. För Buller tar saker bokstavigt. När Anton säger att han aldrig mer ska tala med honom betyder detta verkligen "aldrig" i Bullers värld.

- Fundera över de båda brödernas inbördes relation. På vilket sätt axlar Anton rollen både som äldre bror och mannen i familjen? Hur har Bullers autism påverkat deras sätt att leva? Vad betyder det att vara lillebror respektive storebror? Privilegier och nackdelar? Är det oväsentligt eller avgörande för hur man formas som människa? Vad längtar Anton efter i sin relation till Buller?

En dag händer det som Anton drömt om. Hans bror blir i ett slag världens coolaste. Stark, självsäker och påhittig. Den nye Buller må vara en häftig och initiativrik storebror. Men han uppvisar också andra sidor som kan komma med i storebrorspaketet. När Buller överger Anton med sina mobbare visar han ju att han inte är att lita på till hundra procent. En storebror kan också vara den som alltid ska bestämma, som inte låter lillebror vara med och som har en egen värld dit lillebror inte har tillträde. Till exempel med en TILLTRÄDE FÖRBJUDET-skyld på sin dörr.

Brödernas möte med de magiska krafterna blir också ett prov på deras syskonskap och vad de egentligen bety-

der för varandra. Antons dröm om en tuff brorsa som ska spöa upp hans mobbare blir aldrig till den idealiserade hämndaktion han hade målat upp för sitt inre. Istället är det när Buller - som sitt eget svaga autistiska jag - gör sitt yttersta för att försvara honom, som Anton starkast känner att hans bror finns där för honom. I det avslutande slagsmålet lyckas Buller inte en enda gång rå på Max. Men han försvarar sin bror till det yttersta utifrån sina egna förutsättningar. Och för det älskar och högaktar Anton sin storebror.

Att vara eller ha syskon är något som berör många människor. Men syskonskap kan se så olika ut. En del har starka band som håller livet ut. Andra bråkar under uppväxten och kanske väljer att inte ha särskilt mycket kontakt som äldre. Vissa t o m avskyr varandra och tycks inte ha något gemensamt.

- När ett syskon i en familj är sjukt ställer det särskilda krav på familjens samspel. Syskon till cancersjuka syskon brukar exempelvis ges psykologiskt stöd. I "Superbror" ser vi hur Anton får minskat utrymme på grund av Bullers diagnos men också att han börjar ifrågasätta rättvisan i det hela. Hur mår han inombords av att förbises? Syskon må älska varandra men det finns nog igen man också är så ärlig mot, på gott och ont. Ingen kan reta en så mycket som en bror eller syster. Och även om det inte alltid är medvetet så konkurrerar syskonen om föräldrars gunst och uppmärksamhet. Fundera över vad som är syskonrelationens styrkor och svagheter. Hur tar man plats i sin familj? Finns det ett sätt att göra det utan att tränga undan andra? Hur är era egna erfarenheter?

Drömmen om ett mirakel

I filmens familj drömmer alla om en annan tillvaro. Anton tillkallar stjärnorna och hoppas att bli bönhörd. Mamman som sökt svaret hos den traditionella medicinen utan resultat sätter sitt hopp till särskilda dieter och det nyinköpta tibetanska teet. Deras böner bli hörda med råge och plötsligt kallar Buller mamma för bruttan och utmanar självsäkert Max och gänget.

Vid läkarbesöket blir mammans förtvivlan och desperation över att aldrig få några svar tydlig. Läkaren konstaterar att Buller måste få utvecklas efter sin förmåga. Om det nu innebär en total fixering vid rymden och stjärnorna så må det vara hänt och accepteras. Bullers mamma grabbar dock minsta halmstrå och när hon står där i hälsokostaffären är det ett mirakel hon hoppas på. Kosta vad det kosta vill. När Buller verkar förändrad sätter hon det i samband med det tibetanska teet. När hon inser att det faktiskt inte har påverkat sonen håller hon ut det i slasken.

Det är inte lite kvinnan i hälsokosten lovar. Ett te som har fått munkar att förstå vad fåglarna sjunger om. Kanske tror hon på det själv eller så är hon en slipad försäljare. När den traditionella läkarvärden sviker är det inte underligt att mamman söker alternativa vägar.

- Man ska vara försiktig med vad man önskar, brukar det heta. Och det är kanske något av filmens centrala moralitet. De förändrade rollerna kanske inte var så odelat lyckade. Det visade sig i alla fall inte vara avgörande för vad Anton och Buller känner för varandra som syskon. För hur påverkar denna fantastiska resa deras brödraskap? Vilka insikter får de om sig själva och varandra? Hur mycket spelar en stark tro på ett mirakel in för att det faktiskt skall ske. Om än kanske inte som vi väntat oss? För vad är egentligen filmens mirakel?

Superkrafter, fantasi och verklighet

"Superbror" är ett fantasiäventyr förlagt till ett alldagligt radhusområde i danska Amager, där den vardagliga lunkens avbryts av något så fantastiskt som en utomjordisk fjärrkontroll som ger oanade krafter. Antons autistiske bror går från en försagd asocial sparris till en superkille med övermänniskliga krafter. Inget är omöjligt, inte ens att flyga.

Superhjälten är i någon mening en modern (eller i alla fall en produkt av den andra hälften av 1900-talet) variant av den klassiska mytologiska sagan där fantastiska egenskaper ställs mot krav på en inre resning och en stän-

dig fara att krafterna kan brytas när superhjältens svagheter uppenbaras. På samma sätt som Akilles oskyddade häl, Dionysos svaghet för vin eller Zeus dito för kvinnor ibland får katastrofala proportioner både för dem själva och människan. Historier som också är tänkta att säga oss något om fundamentala mänskliga värden. Moraliteter om man så vill.

Det är lätt att se paralleller både till Spindelmannen och Pippi Långstrump (vår inhemska variant av superhjälte) i Bullers transformering. Spindelmannen vigde sitt liv åt att bekämpa brott för att sona att han en gång struntat i att stoppa en brottsling som kom att döda hans farbror medan Pippi redan från början tycks ha fått ett genomsnällt bondförnufts-patos i paketet med sina superkrafter. För bägge gäller dock credot att med stor styrka följer också ett stort ansvar.

Detta hade också kunnat gälla Buller men när han med sina nyvunna krafter både skulle ha kunnat fixa till maktbalansen i skolan och göra sin mamma lycklig blir han i stället en störig rockmusiklyssnande supertonåring som snart glömmer bort sitt ansvar. Straffet blir dock att han blir av med sina krafter omgående. Han får en viss respekt att vara superbror en liten tid till och hushåller bättre med sina egenskaper. Och när kraften till slut försvinner visar det sig att han kunnat behålla det viktigaste. En inre moralisk resning där han visar att alla, hur fysiskt svag man än är, kan bli en hjälte på det moraliska planet.

- Hur upplever ni detta etiska resonemang? Kan det säga oss något också idag eller är det en gammaldags moralitet för att styra in oss i vedertagna samhälleliga mönster? Har överhuvudtaget sagan en plats i vår moderna tid?

Eller kan sagan säga oss något om att vår tid i själva verket inte är så modern, när man tar bort allt tekniskt utanverk? Finns det kanske t o m allmänmänskliga värden som går genom tiden och som vi behöver upprätthålla för att kalla oss människor?

- Filmen leker förstas med actionhjeltegenren med inslag av science-fiction och fantasy. Både med rätt raffinerade tekniska effekter som hologram och flygscener. Men också med en trickfilmestetik som ser lite mer hemsnickrad ut. Att magiska krafter hotas om uppdraget inte hinner utföras på utlovad tid är ett spänningsskapande grepp som man kan se i allt från "Sagan om den lilla sjöjungfrun" till "Harry Potter". Vilka genrer kan ni identifiera i "Superbror"? Hur integreras det fantastiska med de vardagliga miljöerna?

Vad är autism?

Autism är en diagnos i ett brett spektrum av diagnoser där också Asperger, ADHD ingår. Autismen är en medfödd störning som oftast visar sig före tre års ålder.

Tillståndet har säkert alltid funnits men uppmärksammades på 40-talet av barnläkaren Leo Kanner. Han beskrev en grupp barn som alla uppvisade "uttalad brist på känslomässig kontakt med andra människor och intensivt insisterande på enformighet i självvalda och överdrivna rutiner".

Dessa rön låg i linje med de upptäckter som psykiatern och läkaren Hans Asperger tjugo år senare gjorde av barn med avvikande beteendemönster. De drag som var karaktäristiska var bland annat barnens naivitet, deras "opassande sociala närmanden" och mycket begränsade

specialintressen. De kunde ha god kunskap i grammatik och rikt ordförråd men däremot ofta ett monotont och statiskt talspråk. Den brittiska psykiatern och forskaren Lorna Wing framförde på 70-talet vikten av en individuell diagnos av varje individ eftersom avvikelserna är så stora.

Det förrädiska med sjukdomen är förstas att den vid första anblicken är osynlig. Man kan inte se på någon huruvida den har autism eller ej. Det är först i det sociala samspelet med andra som det uppstår svårigheter. För en lekman är det omöjligt att avgöra graden av autism och i den allmänna debatten finns det risk att man generaliserar. För personer med autism innebär detta ett stort lidande eftersom det som i själva verket är en sjukdom ofta betraktas som att man är otrevlig, sur eller allmänt konstig.

Empati eller sympati? På Aspergerförbundets hemsida skriver en snart vuxen kille med autism om hur trött han är på bilden av den autistiske som en person med total brist på empati.

"Min brist på empati har givetvis ställt till det för mig många gånger och gör så fortfarande. Jag tror det är precis så för väldigt många som har autism. Man har förmågan att känna för andra, men bristen på empatin gör det ibland svårt att känna något när andra människor tycker man borde göra det. Då uppfattar ens medmänniskor det som att man är känslökall, fast man inte alls är det."

• I "Superbror" ställs mycket av denna problematik på sin spets. Vi förstår tidigt att Buller är annorlunda. Hans specialintresse för rymden, hans rädslor för starka ljud och hans förmåga att tolka saker bokstavligt. Scenen när bröderna går till skolan blir en ganska symbolisk bild för hur han upplever världen. Mitt i trafikkaoset fångad på en refug mellan snabbt framrusande bilar oförmögen att ta sig därifrån och allt mer inåtvänd. Fundera över vad den scenen säger i en mer metaforisk betydelse? Finns det en möjlighet för människor utan en utvecklad social kompetens att fungera i vårt samhälle? Oavsett om de i övrigt är intelligenta och kompetenta? Kan refugen ses som en symbol för något annat?

Autos kommer av det grekiska ordet för själv. Och det smärtsamma i Bullers utanförskap är att han är medveten om sin autism och önskar att han var som andra. Han

önskar inget hellre än att göra sin lillebror glad. Så visst finns det en känsla av medkännande och kärlek hos Buller. När han får superkrafter leker han dessutom distanserat med den gamle Bullers problem. Börjar tala och röra sig i slow motion och när det passar använda sitt handikapp. "Jag fattar ingenting i huvudet". "Superbror" tillåter sig att leka med sjukdomen som en slags skrattspegel över vad samhället förväntar sig, vad som vi betraktar som "normalitet".

• Hur tar sig Bullers autism uttryck i filmen? Vilka är hans svårigheter i kommunikationen med andra? Vad kan filmen säga oss om våra sociala koder i allmänhet?

Produktionsuppgifter

Danmark 2009

Originaltitel: Superbror

Producent & manus: Åke Sandgren

Regi: Birger Larsen

Foto: Eric Kress

Klippning: Peter Brandt

Originalmusik: Frans Bak

Produktionsdesign: Peter De Neergaard

Kostym: Sussie Bjørnvad

I rollerna

Anton - Lucas Odin Clorius

Buller - Viktor Kruse Palshøj

Mamma Anja - Anette Støvelbæk

Agnes - Andrea Reimer

Max - Nicolai Borch Kelstrup

Tekniska uppgifter

Speltid: 91 min

Format: Vidfilm

Ljudsystem: Dolby digital

Censur: Bantillåten

Svensk premiär: 25 december 2010

Distribution

Folkets Bio/Scanbox Filmklubb, Hjalmar Gullbergsgatan 1, 211 49 Malmö. Tel 040-12 08 82. **Info:** Folkets Bio, Box 17099, 104 62 Stockholm Tel 08-545 275 20, fax 08-545 275 27 epost info@folketsbio.se. www.folketsbio.se

Redaktion: Andreas Hoffsten, Film i hela landet, Svenska Filminstitutet, januari 2011